

GUNĀRS ASTRA. UN CITI

GUNĀRS ASTRA. UN CITI

Daugavas Vanagu Gunāra Astras
piemiņas - patiesības fonda izdevums

GUNĀRS ASTRA. UN CITI

Daugavas Vanagu Gunāra Astras piemiņas - patiesības fonda izdevums

Grāmatas izdošanu atbalstījuši Daugavas Vanagu biedru ziedojumi

Atbildīgais redaktors Austris Grasis

Literārā redaktore Ieva Freinberga

Jura Putriņa makets un vāka dizains

Grāmatas vāka foto: Gunārs Astra 1976. gadā, pēc 15 ieslodzījuma gadiem.

Foto no G. Astras brāļa Leona Astras personīgā arhīva

Iespiesta tipogrāfijā „DRUKĀTAVA”

© Daugavas Vanagu Gunāra Astras
piemiņas - patiesības fonds

© Izdevniecība „DRUKĀTAVA”, 2015

ISBN 978-9934-530-20-3

Grāmata ir mūsu lielajam brīvības cīnītājam Gunāram Astram veltīts rakstu krājums, ko veido labākie Latvijas jauniešu pētnieciskie darbi konkursos:

- *Trešā atmoda Latvijā,*
- *Gunārs Astra un viņa līdzgaitnieku / laikabiedru loma Latvijas neatkarības atjaunošanā,*
- *Vēstule Gunāram Astram.*

Jauniešu konkursus rīkoja Daugavas Vanagu Centrālā Valde.

Grāmatā iekļauti arī zinātnieku pētījumi un Gunāra Astras lēģera-, laika- un domubiedru – gan tie, kuri bija Latvijā, gan tie, kuri trimdā – liecības par nevardarbīgo pretošanos padomju okupācijas režīmam *dzelzs priekškarā* abās pusēs.

Tātad – grāmata ir rakstu krājums par Latviju ceļā uz neatkarību.

SATURS

Ievadam

Imants Balodis	Pētīsim Latvijas vēsturi	9
Austris Grasis	Dažas piezīmes par rediģēšanas principiem	14
Bruno Javoīšs	Vai ir pareizi Gunāru Astru dēvēt par disidentu	16
Dr.hist. Jānis Ķeruss	Nevardarbīgā pretošanās padomju režīmam Latvijā – būtība un tās skaidrojuma problēmas mūsdienu Latvijas vēstures literatūrā	18

Zinātnieku skatījums

Dr.hist. Gints Zelmenis	Kā tiesāja Gunāru Astru	25
Dr.hist. Ritvars Jansons	No PSRS politiešlodzīto cietuma PERMA-36 līdz Putina muzejam	50

Gunāra Astras līdzgaitnieki, domubiedri un aculiecinieki

Voldemārs Zariņš	<i>Latvju virkne</i> un tās programma	63
Bruno Javoīšs	Mans karoga stāsts	67
Imants Balodis	Voldemārs Zariņš – Latvijai veltīts mūžs	81
Bruno Javoīšs	Baltais Tēvs – dzejnieks Voldemārs Zariņš	93
Imants Purvītis	Pie Brīvības pieminekļa: informācija un aktualitātes no žurnāla <i>Auseklis</i> 1987. g. nr. 1	111
Māris Graudiņš	<i>Baltijas brīvības un miera kuģa</i> brauciens: Atmodas priekšgājējs	115
Dr.Oļģerts Pavlovskis	Mēs prasām tikai brīvību	132
Austris Grasis	LTF stratēģijas maiņa uz Latvijas pilnīgu neatkarību un Abrenes konferences nozīme tajā	143
Dr.theol. Guntis Kalme	Zvaigzne	150

Konkursa *Trešā atmoda Latvijā* laureātes darbs

Laura Celmiņa	Latviešu valodas jautājums Latvijas preses skatījumā (1988-1991)	157
---------------	--	-----

Jauniešu pētnieciskie darbi konkursā *Gunārs Astra un viņa līdzgaitnieku / laikabiedru loma Latvijas neatkarības atjaunošanā*

Zane Bondare	Laiks no1977. gada līdz 1983. gadam – Gunāra Astras atgriešanās Latvijā	189
Anna Elizabete Griķe	Gunāra Astras <i>Pēdējā vārda</i> saturiskā un lingvistiskā analīze	209
Artūrs Grugulis	Gunāra Astras darbības un personības ietekme uz Trešo atmodu Latvijā	223
Zane Kažus	Gunāra Astras <i>Pēdējā vārda</i> ietekme uz Trešo atmodu Latvijā	250
Rita Kurele	Latvijas patriots un brīvības ideālu aizstāvis – Gunārs Astra	267

Guntis Ozols	Latvijas neatkarības kustības dalībnieki un to loma neatkarības atjaunošanā	278
Jēkaba Silanžs	Trešās atmodas nozīme Latvijas Republikas izveidē	294
Kristers Zariņš	Gunāra Astras <i>Pēdējā vārda</i> ietekme uz Trešo atmodu Latvijā	333
Kristers Zīvers	Gunāra Astras laikabiedru vidzemnieku atmiņas par Latvijas neatkarības atgūšanas laiku. Manas refleksijas par Gunāra Astras idejām	349
Konkursa <i>Vēstule Gunāram Astram</i> esejas		
Karīna Birzgale	“Līdzcilvēk, ko tu vari man dot? Ko tu vari no manis iemantot?” /Knuts Skujenieks/	369
Baiba Kiršteina	“Es nāku no mazas tautas, un tajā es aiziešu rīt. Kā latvietis caur un cauri, un mani nepārkrustīs” /Knuts Skujenieks/	372
Ieva Krotova	Ko es teiktu Gunāram Astram	376
Emīls Trezuns	Gunāra Astras <i>Pēdējais vārds</i> 1983. g. decembra prāvā: “Es ticu, ka šis laiks izgaissīs kā ļauns murgs”	378
Sintija Venera	“Mums noteikti jāuzvar, un mēs uzvarēsim” /Gunārs Astra/	380
Gunāra Astras <i>Pēdējais vārds</i>		383

IEVADAM

Imants Balodis

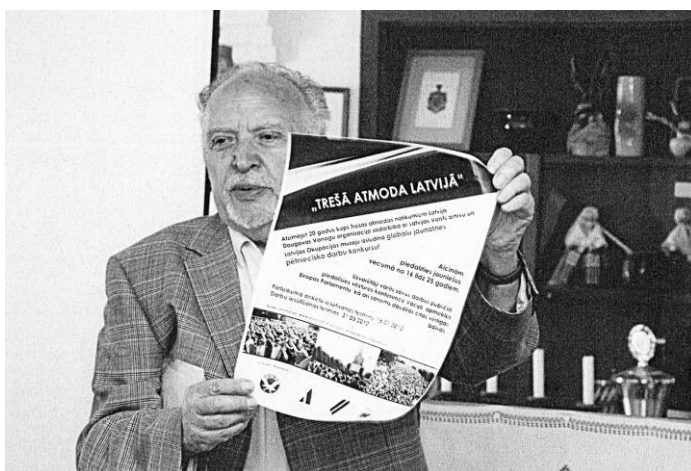
Gunāra Astras piemiņas projekta koordinators

PĒTĪSIM LATVIJAS VĒSTURI

Pieminot 20 gadus kopš Latvijas neatkarības atjaunošanas, Daugavas Vanagu jaunatnes nozare sadarbībā ar Latvijas Valsts arhīvu, Latvijas okupācijas muzeju, Pasaules Brīvo latviešu apvienību un Eiropas Parlamenta Informācijas biroju Latvijā 2009. gadā izsludināja pētniecisko darbu konkursu Trešā atmoda Latvijā.

Konkursam tika iesniegti vairāk nekā četrdesmit apjomīgi zinātniskie un radošie darbi. Konkursa koordinātores Agnese Ziemele un Ilze Jozēna žūrijas komisijā bija iekļāvušas LVA toreizējo direktori Dainu Kļaviņu, EP deputātes Sandru Kalnieti un Inesi Vaideri, kā arī LOM pārstāvi Baņutu Duri.

Kopā ar jauniešu konsultantiem un Trešās atmodas lieciniekiem konkursa norisēs iesaistījās ap 300 ļaužu. Konkursa labāko pētījumu autori savus darbus nolasīja vēstures konferencē Un tā atnāca brīvība 2010. gadā Freiburgā, Vācijā. Rakstu krājumā uzņemts LU studentes Lauras Celmiņas pētījuma darbs Latviešu valodas jautājums Latvijas preses skatījumā (1988–1991).

Gunāra Astras piemiņas projekta koordinators Imants Balodis
Foto no I. Baloža privātā arhīva

Drīz pēc tam no Talsu Valsts ģimnāzijas jauniešiem saņēmām ierosinājumu kopēji rīkot konkursu Vēstule Gunāram Astram, jo viņam 2011. gada 22. oktobrī būtu piepildījušies 80.

Mums šis temats nebija svešs. Jau 2005. gadā Balvos notika jaunatnes vēstures nometne, kurā kā lektori piedalījās nevardarbīgas pretošanās kustības cīnītāji Jānis Rožkalns un Paulis Kļaviņš. Par to jaunatnes žurnāla Utopija 22. numurā Edīte Husāre rakstīja: “Cik daudz gan nācies samaksāt par Latviju nacionālajiem partizāniem un Trešās atmodas cīnītājiem, kurus jaunieši satika nometnes laikā!

Jā, Latvija šobrīd ir neatkarīga, taču skumji, ka tā tomēr nav tāda, par kādu šie vīri cīnījās. Tātad Latvijas nākotne atkarīga tieši no jauniešiem. Par Latviju ir maksāta dārga cena, tādēļ jānovērtē viss, kas mums dots. Vai arī mūsdienu jaunieši būtu gatavi pretoties un cīnīties?

Gunārs Astra: “Mani šeit ir atvedusi mīlestība un cieņa pret manu tautu, kā arī varmācīgie pasākumi, kas vērsti uz manas tautas dvēseles noniecināšanu un noplicināšanu.” – Ja arī katra sirds tā teiktu, būtu gana.”

Izsludinājām konkursu Vēstule Gunāram Astram, aicinot jaunatni iesūtīt 2–4 lpp. garas esejas.

LOM vadība savukārt parūpējās par Gunāra Astras 80-gadei veltītu izstādi. Tieši 2011. gada 22. oktobrī LOM telpās notika plašs sarīkojums, kurā pulcējās Gunāra Astras ģimenes piederīgie un viņa līdzgaitnieki: Lidija Lasmane-Doroņina, Ints Cālītis, Jānis Rožkalns, Gunta Rožkalne, Ingrīda Titava, Helēna Celmiņa un Agris Šēfers. Daudzie klātesošie noskatījās Raita Valtera filmu Gunārs Astra. Sirdsbalss. Talsu Valsts ģimnāzijas jauniešu grupa sniedza priekšnesumus. Sarīkojums noslēdzās ar piemiņas brīdi pie Gunāra Astras kapa 2. Meža kapos. Iesvētot pieminēkli, mācītājs Guntis Kalme teica runu Zvaigzne (latīniski astra – zvaigzne).

Konkursam tika iesūtītas 64 esejas. Piecas no tām un mācītāja runa ievietotas šajā rakstu krājumā.

Konkursa *Vēstule Gunāram Astram* dalībnieki Eiropas Padomes biroja telpās, Rīgā
Foto no Gunāra Astras piemiņas projekta koordinātorā Imanta Baloža privātā arhīva